

С. М. Халатур, О. Халатур

МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АПК

Вступ. Сьогодні в умовах євроінтеграції в Україні стає актуальним розвиток галузей з великим інноваційним потенціалом, що неможливо без залучення фінансування. Тому методологічний інструментарій для фінансування інновацій в сфері агробізнесу повинен забезпечити конкурентні переваги для українських виробників і стимулювати економічне зростання.

Мета дослідження. Стаття присвячена вивченню методичних інструментів залучення фінансових ресурсів в інноваційну діяльність підприємств Агропромислового комплексу.

Методи. Теоретичною і методологічною основою даного дослідження є системний підхід до вивчення економічних явищ, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів з цієї проблематики. У процесі дослідження використано комплекс наукових методів досліджень, серед яких абстрактнологічний, діалектичний метод і системний підхід до вивчення економічних явищ і процесів.

Результати. За статистикою встановлено, що основним джерелом фінансування інноваційної діяльності в Україні є власні ресурси підприємства, а найбільш перспективним сектором для залучення інвестицій в Україну є агропромисловий комплекс. У статті досліджуються сучасні методи фінансування інноваційної діяльності в агропромисловому комплексі. На основі порівняльного аналізу визначено потенційні вигоди і ризики від застосування методів фінансування інноваційної діяльності підприємств. Запропоновано критерії інноваційної та інвестиційної привабливості підприємств, що залучають фінансові ресурси для інновацій.

Перспективи. Агропромисловий комплекс є пріоритетним інвестиційним напрямком для вітчизняних і зарубіжних інвесторів. В даний час необхідний

науковий підхід до застосування методів фінансування в інноваціях. В сучасних умовах сформувалися різні методи фінансування інноваційної діяльності агропромислового комплексу, серед яких особливу увагу слід приділити фінансуванню через венчурний капітал, залучення бізнес-ангелів і розробці державних програм фінансування і підтримки агробізнесу.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, джерела фінансування, агропромисловий комплекс, інновації в АПК.

С. М. Халатур, О. Халатур

Методический инструментарий финансирования инновационной деятельности в АПК

Введение. Сегодня в условиях евроинтеграции в Украине становится актуальным развитие отраслей с большим инновационным потенциалом, что невозможно без привлечения финансирования. Поэтому методологический инструментарий для финансирования инноваций в сфере агробизнеса должен обеспечить конкурентные преимущества для украинских производителей и стимулировать экономический рост.

Цель исследования. Статья посвящена изучению методических инструментов привлечения финансовых ресурсов в инновационную деятельность предприятий агропромышленного комплекса.

Методы. Теоретической и методологической основой данного исследования является системный подход к изучению экономических явлений, научные труды отечественных и зарубежных ученых-экономистов по этой проблематике. В процессе исследования использован комплекс научных методов исследований, среди которых абстрактнологичный, диалектический метод и системный подход к изучению экономических явлений и процессов.

Результаты. По статистике установлено, что основным источником финансирования инновационной деятельности в Украине являются собственные ресурсы предприятия, а наиболее перспективным сектором для привлечения инвестиций в Украину является агропромышленный комплекс. В

статье исследуются современные методы финансирования инновационной деятельности в агропромышленном комплексе. На основе сравнительного анализа определены потенциальные выгоды и риски от применения методов финансирования инновационной деятельности предприятий. Предложены критерии инновационной и инвестиционной привлекательности предприятий, привлекающих финансовые ресурсы для инноваций.

Перспективы. Агропромышленный комплекс является приоритетным инвестиционным направлением для отечественных и зарубежных инвесторов. В настоящее время необходим научный подход к применению методов финансирования в инновациях. В современных условиях сформировались различные методы финансирования инновационной деятельности агропромышленного комплекса, среди которых особое внимание следует уделить финансированию через венчурный капитал, привлечению бизнес-ангелов и разработке государственных программ финансирования и поддержки агробизнеса.

Ключевые слова: инновации, инновационная деятельность, источники финансирования, агропромышленный комплекс, инновации в АПК.

S. Khalatur O. Khalatur

Methodical tools for financing innovation in the agro-industrial complex

Introduction. Today in the conditions of European integration in Ukraine, the development of industries with a great innovative potential is becoming urgent, which is impossible without attracting funding. Therefore, the methodological toolkit for financing innovation in the field of agribusiness should provide competitive advantages for Ukrainian producers and stimulate economic growth.

Purpose. The article is devoted to the study of methodical tools for attracting financial resources into the innovative activities of enterprises of the agro-industrial complex.

Results. According to the statistics, it is determined that the main source of financing for innovation activity in Ukraine is the enterprise's own resources, and the most promising sector for attracting investments in Ukraine is the agro industry. The

modern methods of financing innovative activity in the agro-industrial complex are explored in the article. Based on a comparative analysis, the potential benefits and risks of applying the methods of financing the innovation activity of enterprises are determined. The criteria for innovation and investment attractiveness of enterprises that attract financial resources for innovation are proposed.

Conclusion. The agro-industrial complex is a priority investment direction for domestic and foreign investors. The scientific approach to the application of financing methods in innovation is required now. In modern conditions various methods of financing the innovation activity of the agro-industrial complex have been formed, among which special attention should be paid to financing through venture capital, the involvement of business angels and the development of state funding and support programs for agribusiness.

The optimal way of attracting resources into the agribusiness is to create an optimal structure of financing from different sources. For those who plan to finance innovative activities in the agroindustrial complex, it is advisable to use the relevant criteria of the investment and innovation attractiveness of the enterprise in order to identify the most promising and reliable enterprises.

Key words: innovations, innovation activity, sources of financing, agriculture, innovations in the agro-industrial complex.

JEL-classification: O32, O38.

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвитку економіки України, що характеризується необхідністю інноваційної трансформації, актуальним науковим завданням стає визначення напрямів і методів фінансування інноваційної діяльності. Агропромисловий комплекс (АПК) є потенційним джерелом стрімкого зростання економіки України. Але досягти цього можливо тільки за рахунок інновацій у сфері АПК, що потребує дослідження джерел фінансування такого інноваційного розвитку. В сучасних умовах підвищення прибутковості у сфері агропромислового комплексу неможливо без розробки новітніх технологій, модернізації процесу виробництва сільськогосподарської продукції, інноваційних рішень та впроваджень. Тому дослідження

різноманітних методів залучення інвестицій в інновації у сфері АПК дасть змогу раціонально підійти до питань фінансування та розширити фінансові можливості для розвитку агропромислового комплексу в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми фінансування інноваційної діяльності підприємств досліджено у роботах Ю. Власової [1], О. Жилінської [**Error! Reference source not found.**], І. Колодяжної [2], С. Левицької [4], С. Лютого [5], О. Чемодурова [6], Д. Чиберкуса [**Error! Reference source not found.**], С. Халатур [**Error! Reference source not found.**].

У роботі Ю. Власової [1, С. 45] досліджено особливості фінансування інноваційної сфери в розвинених країнах світу, на основі чого автор приходять до висновку, що суттєвий поштовх у розвитку економіки України може бути забезпечений співпрацею дослідних інститутів, університетів і промисловості. Це свідчить про необхідність дослідження джерел фінансування інновацій, а можливими інвесторами можуть стати представники промисловості та підприємництва. О. Жилінська та Д. Чиберкус [**Error! Reference source not found.**, С. 57-67] досліджують розвиток інноваційної інфраструктури, що є умовою ефективних інновацій в будь-якій сфері. Слід також зазначити, що у розвинутих країнах, в яких частка інвестицій в інновації у загальному ВВП країни є найбільшою у світі (Німеччина, США, Японія), мають високорозвинену інфраструктуру. С. Левицька [4, С. 58] досліджує

можливі джерела фінансування інноваційної діяльності в Україні і зазначає, що визначальну роль у джерелах фінансування відіграють власні фінансові ресурси, а у фінансовому забезпечення інноваційних процесів почали відігравати визначальну роль приватні інвестори та венчурні фонди. Т. Ніколенко [5, С. 78-87] досліджує особливості інвестиційно-інноваційного розвитку ЄС, за результатами чого робить висновок про поглибленні співробітництва країн ЄС у сфері наукових та інноваційних розробок. У зв'язку з євроінтеграцією України необхідним є перегляд сучасної політики у сфері інновацій та розвиток інноваційної діяльності, що актуалізує питання джерел фінансування та методів залучення інвестицій в інноваційну діяльність. У своїй

роботі О. Чемодуров [6, С. 48] зазначає, що проблема фінансування інноваційної діяльності підприємств є основною причиною відсутності зрушень у модернізації національної економіки, що підкреслює необхідність дослідження методичного інструментарію фінансування інноваційної діяльності. Дослідженням фінансування інновацій саме у сфері АПК присвячено небагато праць, серед яких слід зазначити працю С. Халатур [Error! Reference source not found., С. 20-25], в якій глибоко досліджено особливості пошуку альтернативних джерел фінансування інновацій саме в АПК. Таким чином, можемо стверджувати, що в сучасних умовах розвитку інноваційної діяльності в Україні та фоні інноваційно активних країн світу необхідним є дослідження методичного інструментарію фінансування інноваційної діяльності, а сфера АПК в Україні має найбільший потенціал для розвитку за рахунок інновацій. Аналіз закордонних публікацій дає змогу стверджувати, що іноземні автори більш зосереджені на аналізі процесу запровадження інновацій у конкретних галузях. Ще у 1982 році у роботі Grigg D. [9] було наголошено на необхідності інноваційної трансформації агропромислового комплексу багатьох країн (особливо з перехідною економікою). Дослідження Dimara E. та Skuras D. [8] присвячені двох стадійному процесу впровадження аграрних інновацій, а робота Khondoker A. [10, С. 126-135] містить дослідження особливостей запровадження аграрних інновацій в країнах, що розвиваються.

Метою статті є визначення та характеристика методів фінансування інноваційної діяльності в АПК.

Виклад основного матеріалу. Методи фінансування інноваційної діяльності в сучасних умовах розвитку економіки України формуються під впливом розширення джерел фінансування та формування новітніх організаційно-економічних механізмів підприємництва. Аналіз міжнародної практики фінансування інновацій та законодавчої бази фінансування інноваційної діяльності в Україні дає змогу узагальнити можливі джерела

фінансування за такими групами: власні джерела фінансування, зовнішні державні джерела, зовнішні недержавні джерела.

До власних джерел фінансування інноваційної діяльності слід віднести: прямі інвестиції материнської компанії за методом участі у капіталі, реінвестований прибуток; залучення коштів працівників; власний оборотний капітал; додаткова емісія акцій.

До зовнішніх державних джерел фінансування слід віднести: бюджетні кошти; позабюджетні кошти, державні гранти, програми підтримки агросектору.

До зовнішніх недержавних джерел: венчурні фонди, інвестиційні організації, іноземні інвестиції, кредити, бізнес-ангели, бізнес-інкубатори, краудфандінг, гранти.

Вибір джерела фінансування визначає відповідну послідовність дій утримувача інвестицій, його права і зобов'язання відносно результату діяльності, яка профінансована, а також обумовлює відповідний метод залучення таких інвестицій.

Під методом фінансування інноваційної діяльності слід розуміти сукупність дій, які спрямовані на оптимальне залучення інвестицій, визначення їх джерел, обсягу і структури, а також відповідних прав і зобов'язань, які виникають за результатами такого фінансування.

Аналіз обсягів фінансування інноваційної діяльності в Україні за джерелами надходження дає змогу стверджувати, що основним джерелом фінансування інноваційної діяльності в Україні є власні ресурси підприємств, що значно звужує можливості інноваційного розвитку (рис. 1).

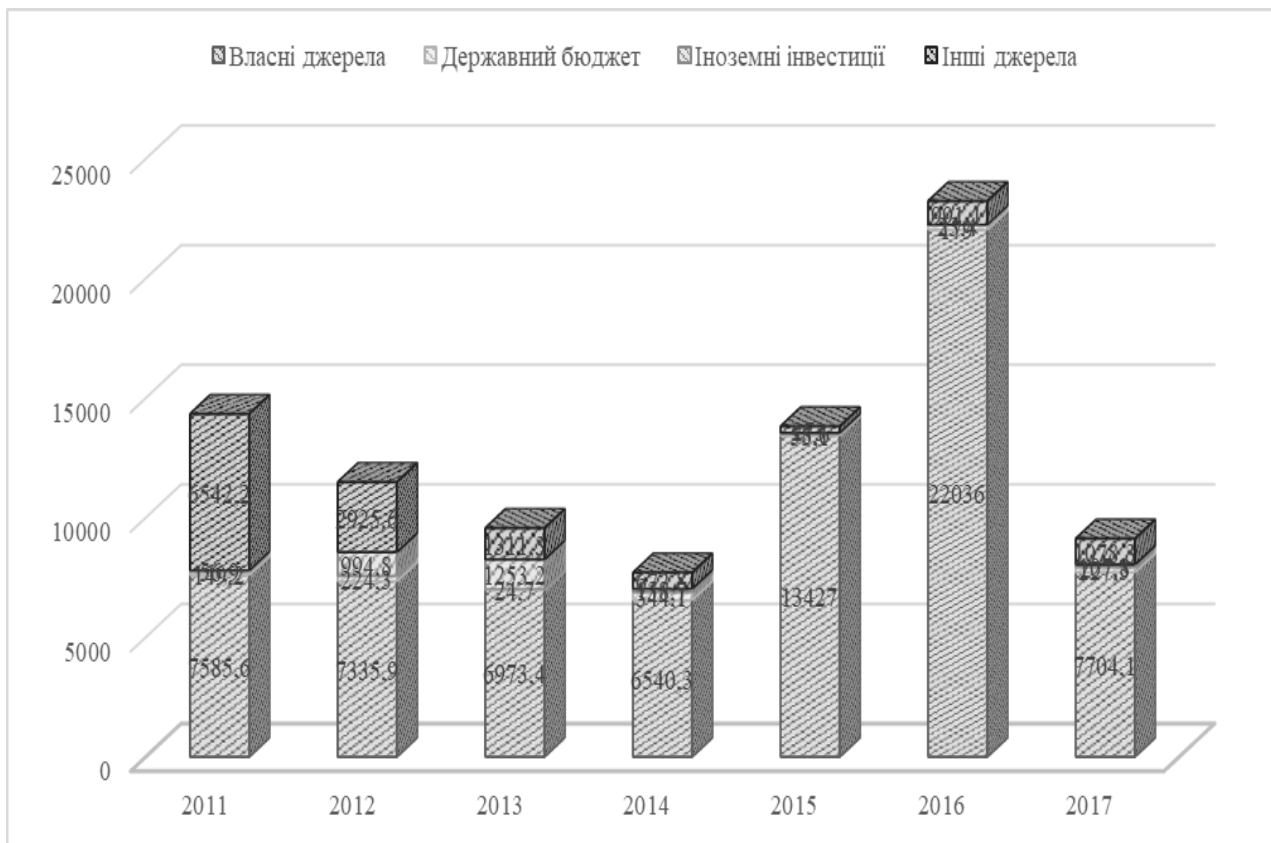

Рис. 1. Обсяги фінансування інноваційної діяльності в Україні за джерелами надходження, млн. грн

Джерело: складено автором за даними сайту Державної служби статистики України [12].

За даними рис. 1 видно, що загальна сума фінансування інноваційної діяльності в Україні збільшується у 2015-2016 рр. до 23229,5 млн. грн і значно знижується у 2017 році до 9117,5 млн. грн. Слід також зазначити, що у 2015-2017 рр. фінансування інноваційної діяльності в Україні повністю формувалось за рахунок власних та інших джерел фінансування, тоді як іноземні інвестиції та фінансування з державного бюджету в інноваціях України були присутні тільки у 2012-2014 рр., що свідчить про недостатнє фінансування інноваційної сфери. Агропромисловий комплекс в Україні є потенційно ефективним напрямом залучення інвестицій та розвитку інновацій. За даними міжнародних агентств з сприяння інвестицій відомо, що в країнах з розвинутою економікою найбільші обсяги інвестицій очікуються у галузях інформації та індустрії зв'язку. В той же час у країнах, що розвиваються і країнах з транзитивною

економікою (до яких відносять і Україну) очікуються найбільші обсяги інвестицій в агропромисловість (рис. 2) [13, С. 17].

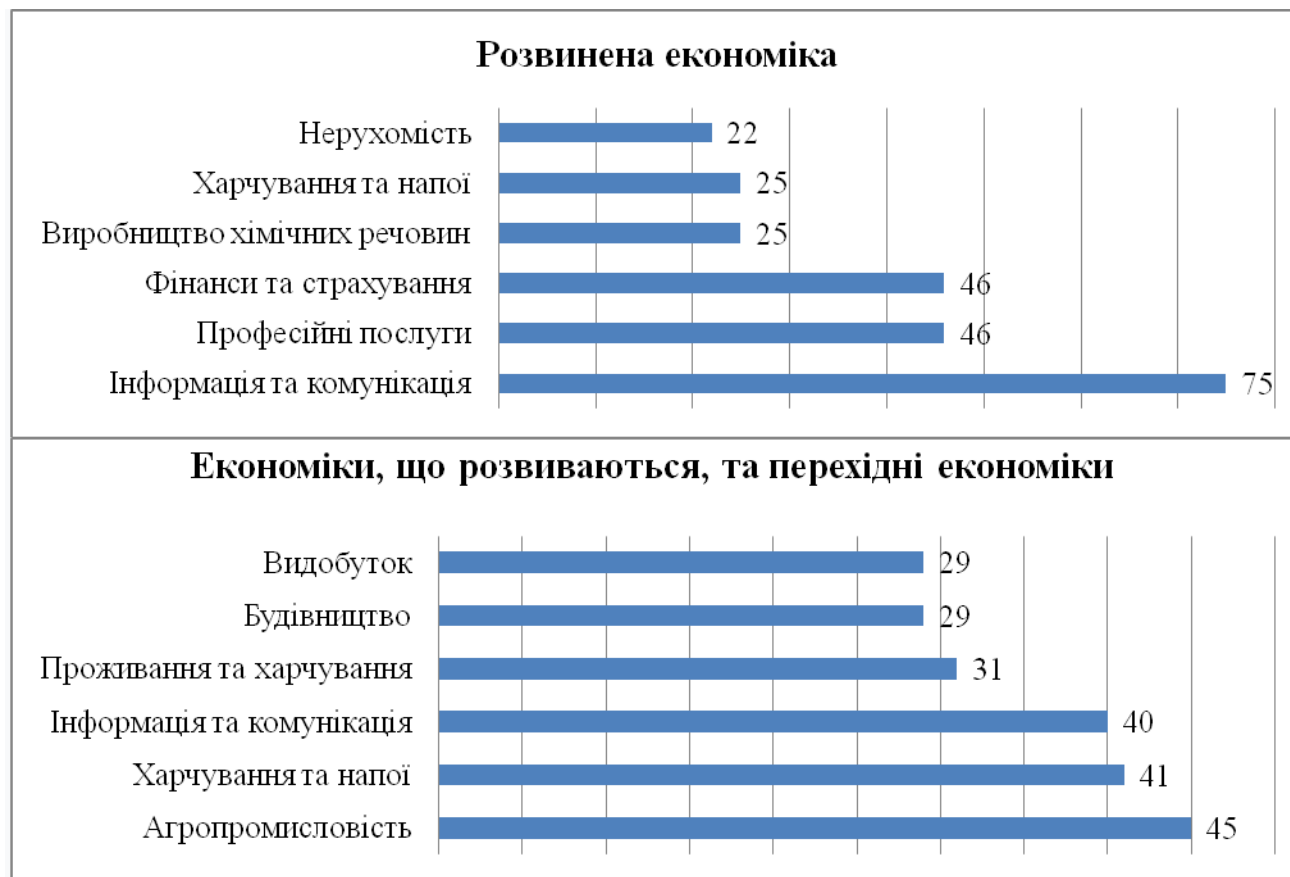

Рис. 2. Найбільш перспективні галузі для залучення прямих іноземних інвестицій у власну економіку за даними міжнародних агентств з сприяння інвестицій, 2018 р. (% респондентів)

Джерело: складено на основі Світового інвестиційного звіту конференції ООН [13, С. 17]

Для залучення інвестицій в інноваційні проекти сфери АПК слід розглядати декілька методів. В першу чергу, слід розглянути методи фінансування інноваційної діяльності за рахунок власних джерел.

1. Метод самофінансування. Перевагами цього методу є отримання підприємством повних прав на прибуток, який очікується за результатами реалізації інноваційних проектів та перспективи подальших вигід за рахунок використання чи продажу об'єктів нематеріальних активів (патенти, авторські права тощо). Метод самофінансування для агропромислових компаній є одним з можливих способів забезпечення розвитку інноваційних проектів в умовах

обмеження зовнішніх ресурсів та невизначеності у результатах інноваційного проекту. Самофінансування відбувається за рахунок нерозподіленого прибутку, який є накопиченим чистим прибутком за роки діяльності підприємства, і який не був розподілений серед власників підприємства. Перевагою такого методу є можливість уникнути довгострокових кредитів і нестійкого фінансового стану. Недоліком методу фінансування за рахунок власних джерел є необхідність у довгостроковому залученні власного оборотного капіталу з наявністю ризиків при реалізації інноваційних проектів. Такий метод фінансування інноваційної діяльності на агропромислових підприємствах може бути реалізований як за рахунок коштів окремого підприємства, так і за рахунок прямих інвестицій материнської компанії у дочірнє через формування власного корпоративного фонду інвестування інновацій. Перевагами для материнської компанії є отримання нового об'єкту нематеріальних активів, що забезпечує конкурентні переваги для агропромислової корпорації загалом.

2. Фінансування через інститут венчурного капіталу. Одним із популярних методів фінансування інноваційної діяльності є створення венчурних компаній, які є спеціалізованими інвестиційними компаніями із залучення та використання венчурного капіталу. Корпорації та звичайні бізнесмени за допомогою компаній з венчурного інвестування фінансують агропромислові підприємства, в яких використовуються наукоємне виробництво. Одним з важливих учасників процесу венчурного інвестування є комерційні банки, які виступають як інвестори інноваційної діяльності. Слід зазначити, що банки як інвестори інноваційної діяльності виступають тільки у разі ймовірного успіху інновацій, а участь банків в інноваційних проектах без очевидного перспективного успіху обмежується через високу ризикованість таких інвестицій.

3. «Бізнес-ангели». Особливим методом фінансування інноваційної діяльності в сфері АПК є залучення інвестицій приватних підприємців (бізнес-ангелів), роль яких є вагомою в процесі реалізації інноваційних проектів, особливо при фінансуванні «стартапів». Слід зазначити, що в Україні наразі

існує профільне об'єднання бізнес-ангелів «UAngel», яке об'єднує підприємців та інвесторів України та світу з метою пошуку проектів для спільного інвестування. Функціонування таких об'єднань зменшує ризики для кожного ангела, а також збільшує шанси для успішної реалізації інноваційного проекту.

4. Фінансування за рахунок державних та місцевих бюджетів. Недостатньо задіяним у процес інноваційного розвитку України є метод фінансування інновацій за рахунок коштів Державних та місцевих бюджетів через відповідні програми фінансування інновацій та підтримки агробізнесу. Перевагами такого методу для держави є розвиток інноваційної активності підприємств, стимулювання економічного розвитку регіонів та відповідних галузей, створення сприятливих умов для прямих іноземних інвестицій. Важливою складовою підвищення інноваційного рейтингу України є формування державної довгострокової підтримки інновацій в АПК. Основними напрямами державної інноваційної політики має стати:

- створення сприятливих умов для технологічного оновлення виробництва, впровадження інноваційних виробничих підходів;
- формування ринкових відносин та сприятливих умов для науково-дослідних розробок та їх реалізації;
- створення привабливих умов для працевлаштування в інноваційних підприємствах;
- сприяння обміну науковими розробками та ідеями у сфері агропромислового бізнесу;
- створення спеціальних державних грантів на підтримання інноваційної діяльності підприємств АПК;
- створення привабливого інвестиційного клімату.

5. Інститут спільного інвестування.

Інститут спільного інвестування являє собою дещо схоже на венчурну компанію. Також передбачає існування у формі колективного інвестування, при якій кошти інвесторів об'єднуються і інвестуються професійним керуючим в інноваційні проекти. Згідно ст.3 Закону «Про інститути спільного інвестування

(пайові та корпоративні фонди)»: «Інститут спільного інвестування (Фонд) – корпоративний інвестиційний фонд або пайовий інвестиційний фонд», що проводить діяльність пов'язану з об'єднанням (залученням) грошових коштів інвесторів з метою отримання прибутку від вкладення їх у цінні папери, корпоративні права та нерухомість. Все ж таки спільне інвестування передбачає більш широкий формат участі у розвитку інновацій підприємств. Тоді як венчурні фонди більше працюють як інститути прямого інвестування.

За даними Української асоціації інвестиційного бізнесу у 2018 в Україні налічувалось 1228 інститутів спільного інвестування, кількість компаній з управління активами в Україні за 2018 рік досягла рівня у 296 компаній, загальний обсяг активів яких складає 296 765 млн грн [14] .

Досвід інших країн дає змогу отримати вже готові рішення щодо сприяння фінансування інноваційної діяльності у сфері АПК:

1. Обов'язкове державне фінансування довгострокових інноваційних проектів для конкретного замовника (чи без замовника).

2. Фінансування ноу-хау і стартапів у сфері АПК на першому етапі проекту за рахунок небюджетних фондів.

3. Запровадження принципу швидкої окупності, відповідно до якого ресурси інвестуються у проекти, які вже мають відповідний результат або знаходяться в завершальній стадії.

4. Надавати додаткові ресурси для проектів, які мають державне значення.

5. Створення сприятливих умов для фінансування інноваційної діяльності АПК закордонними організаціями та інвесторами через відповідні податкові, кредитні чи митні пільги.

6. Створення інститутів спільного інвестування.

Узагальнюючи вищенаведене визначимо основні потенційні вигоди і ризики фінансування інноваційної діяльності різними методами (таблиця 1).

Порівняльний аналіз методів фінансування інноваційної діяльності АПК

Метод фінансування	Потенційні вигоди (переваги)	Ризики
Залучення прямих інвестицій в інноваційну діяльність АПК або самофінансування	Повні права на результат реалізації інноваційного проекту, безкоштовні ресурси.	Недостатній обсяг власного оборотного капіталу, ризики збитків
Інвестування інноваційної діяльності через інститут венчурного капіталу	Диверсифікація ризиків, вільний доступ до капіталів, наявність професійних консультацій у сфері інновацій	Коштовні фінансові ресурси, які можуть залучатись під відсоток, який вище за ставку кредиту у банку.
Інвестиції приватних підприємців (бізнес-ангели)	Можливість залучення у високо ризиковані інноваційні проекти на першій стадії їхнього розвитку у невеликих обсягах. Гнучке прийняття фінансових рішень, швидке оформлення, ресурси дешевше, ніж з фінансових установ, надають перевагу місцевим інвестиціям у вузькоспеціалізованих сферах, де можуть взяти безпосередню участь у керуванні, надають своїм клієнтам кредитні гарантії.	Втрата частки капіталу через участь бізнес-ангела у керуванні, ризик поглинання. Рідко інвестують у подальший розвиток фірми; надають перевагу участі в керуванні, деякі не мають досвід керування компаніями визначеного типу.
Фінансування за рахунок державних та місцевих бюджетів, державні програми підтримки АПК	Низькі ставки залучення ресурсів, можливість залучення на довгостроковій основі. Стимулювання інноваційної активності.	Ризик припинення фінансування через недостатність коштів бюджету.
Банківський кредит	Незалежність у керуванні, можливість доступної ціни кредиту.	Ризик втрат через неплатоспроможність.
Банківське інвестування інноваційної діяльності	Доступ до фінансових ресурсів на довгостроковій основі за прийнятними умовами.	Складність отримання для високо ризикованих інноваційних проектів.

Джерело: складено автором.

Як бачимо, методи фінансування інноваційної діяльності є різноманітними і залежать від специфіки інноваційного проекту та намірів підприємця. Важливим питанням у процесі фінансування інноваційної діяльності є вибір підприємства для інвестицій в інновації з боку інвестора. Тому доцільно розробити систему критеріїв оцінки інноваційно-інвестиційної привабливості агропромислового підприємства як елемента методичного інструментарію фінансування інноваційної діяльності агропромислових підприємств.

В процесі прийняття рішень щодо фінансування інноваційної діяльності підприємства агропромислового комплексу, будь-який інвестор (і приватний, і представник держави) повинен оцінити фінансові, виробничі, організаційні, ринкові, кадрові та інші аспекти, які характеризують рівень інноваційної діяльності підприємства та перспективи успіху інвестицій (таблиця 2).

Таблиця 2

**Критерії інноваційно-інвестиційної привабливості
підприємств сфери АПК**

Аспект діяльності	Критерії інноваційно-інвестиційної привабливості
Фінансові	Наявність власних витрат на інноваційну діяльність; Очікуваний прибуток за рахунок використання інновацій; Підвищення прибутковості за рахунок використання інновацій; Наявність власного оборотного капіталу для фінансування інновацій; Додаткові джерела фінансування.
Кадрові	Професійні компетенції працівників агропромислового підприємства; Корпоративна культура; Система мотивації співробітників; Участь у міжнародних заходах з розвитку АПК.
Клієнтські	Характеристика якості сільськогосподарської продукції; Відповідність стандартам якості ISO; Репутація підприємства; Лояльність клієнтів.
Виробничі	Наявність розроблених нових продуктів; Наявність новітніх технологічних ліній виробництва; Наявність виробничих патентів.

Джерело: розроблено автором.

Фінансові аспекти діяльності мають підтверджувати наявність коштів (власних чи зовнішніх запозичених) для забезпечення підтримки інноваційної діяльності, спрямування заробленого прибутку в інноваційну сферу, а не на споживання власниками. Кадрові аспекти характеризують наявність людського капіталу для оптимальної та ефективної реалізації інноваційних проектів. Оскільки інновації тісно пов'язані з інтелектуальним капіталом підприємства, для забезпечення інноваційно-інвестиційної привабливості необхідним є наявність кадрів відповідної кваліфікації. Клієнтські аспекти свідчать про

наявність попиту на ринку результат впровадження інновацій і підтверджує перспективність розробок. Виробничі аспекти є основними для оцінки інноваційно-інвестиційної привабливості і мають характеризувати наявність технологічного та виробничого потенціалу підприємства.

Слід враховувати, що при оцінці інноваційно-інвестиційної привабливості підприємства у сфері АПК ступінь інноваційності визначається науковою сферою як підґрунтям для розвитку інновацій, а також стан аграрної політики у країні. Інновації можуть відбуватись у формі фундаментальних чи прикладних досліджень, розробку патентів, товарних знаків, авторських прав, інноваційних виробничих ліній тощо. Розвиток інновацій дає змогу підвищувати конкурентоспроможність агропродукції, стимулювати розвиток агропромисловості у різних регіонах, сприяти створенню агрокластерів, що загалом сприяє економічному зростанню.

Висновки. Таким чином, можемо стверджувати, що розвиток фінансування інновацій в АПК є пріоритетним напрямом інвестування для вітчизняних та іноземних інвесторів. Агропромисловий комплекс наразі має значний потенціал для інноваційного розвитку, що вимагає наукового підходу до застосування методів фінансування. В сучасних умовах сформувались різноманітні методи фінансування інноваційної діяльності АПК, серед яких слід особливу увагу приділити фінансуванню за рахунок венчурного капіталу, залучення до інвестування бізнес-ангелів та розвиток державних програм фінансування і підтримки агробізнесу. Оптимальним шляхом залучення фінансових ресурсів в агропромисловість є формування оптимальної структури обсягів фінансування із різних джерел, що забезпечить інвестиційну привабливість та надійність підприємств агробізнесу та сприятиме диверсифікації ризиків інноваційної діяльності. Кожному з методів фінансування властиві свої специфічні ризики та потенційні вигоди, на основі аналізу яких підприємства можуть обирати найбільш прийнятний спосіб фінансування. Для осіб, які планують фінансувати інноваційну діяльність в АПК, доцільно використовувати відповідні критерії інвестиційно-інноваційної

привабливості підприємства з метою визначення найбільш перспективних та надійних підприємств з точки зору їх інноваційного розвитку та ефективності реалізації інноваційних проектів. Напрямом подальших досліджень може стати розробка детальної системи критеріїв оцінки ефективності інноваційних проектів та інноваційності підприємств у сфері АПК.

Список використаних джерел

1. Власова Ю. Г. Особливості фінансування інноваційної сфери в розвинених країнах світу. *Вісник КНТЕУ*. 2009. № 1. С. 36-46.
2. Жилінська О. І., Чеберкус Д. В. Розвиток інноваційної інфраструктури. *Фінанси України*. 2011. № 7. С. 57–67.
3. Колодяжна І. В. Джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств в Україні. *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск 9. С. 448-453.
4. Левицька С. О., Полюхович М. Д. Джерела фінансування інноваційної діяльності в Україні. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : науковий журнал*. 2017. № 4(32). С. 55–58.
5. Ніколенко Т. І. Особливості інноваційно-інвестиційного розвитку ЄС в контексті міжрегіонального співробітництва. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка*. 2015. Випуск 10. С. 78-87.
6. Чемодуров О. М. Проблеми фінансування інноваційної діяльності підприємств. *Економіка України*. 2013. № 1(614). С. 40-49.
7. Khalatur S. Finding of alternative sources of innovations funding in agriculture. *Технологічний аудит та резерви виробництва*. 2017. № 3/5 (35). С. 20-25.
8. Dimara E., Skuras D. Adoption of agricultural innovations as a two-stage partial observability process. *Agricultural economics. The journal of the International Association of Agricultural Economists*. 2005. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1574-0862.2003.tb00137.x>
9. Grigg D. The dynamics of agricultural change. London. 1982. 264 p.
10. Khondoker A. Perception and adoption of a new agricultural technology: Evidence from a developing country. *Technology in Society*. 2018. P. 126-135.
11. Senyolo M., Long T., Blok V., Omta O. How the characteristics of innovations impact their adoption: an exploration of climate-smart agricultural innovations in South Africa. *Journal of Cleaner Production*. 2018. P. 3825-3840. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0959652617311885#!>
12. Сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
13. World Investment report 2019. URL: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2019_en.pdf

14. Сайт Української асоціації інвестиційного бізнесу. URL: <http://www.uaib.com.ua/companyandfunds/amc.html>

References

1. Vlasova, Ju. Gh. (2009). Osoblyvosti finansuvannja innovacijnoji sfery v rozvynenykh krajinakh svitu. [Features of financing of innovation sphere in the developed countries of the world]. *Visnyk KNTEU*, № 1, 36-46.

2. Zhylynsjka O. I., Cheberkus D. V. (2011). Rozvytok innovacijnoji infrastruktury. [Development of innovative infrastructure]. *Finansy Ukrainy*, № 7. 57–67.

3. Kolodjazhna I. V. (2017) Dzherela finansuvannja innovacijnoji dijalnosti pidpryjemstv v Ukraini. [Sources of financing of innovation activity of enterprises in Ukraine]. *Ekonomika i suspiljstvo*, № 9, 448-453.

4. Levycjka S. O., Poljukhovyh M. D. (2017) Dzherela finansuvannja innovacijnoji dijalnosti v Ukraini. [Sources of Innovation Financing in Ukraine]. *Naukovi zapysky Nacionaljnogho universytetu «Ostrozjka akademija»*. Serija «Ekonomika», № 4(32). 55–58.

5. Nikolenko T. I. (2015) Osoblyvosti innovacijno-investycijnogho rozvytku JeS v konteksti mizhregionaljnogho spivrobitnytva. [Features of innovation and investment development of the EU in the context of interregional cooperation]. *Visnyk Mariupoljskogho derzhavnogho universytetu*. Serija: *Ekonomika*. V.10, 78-87.

6. Chemodurov O. M. (2013) Problemy finansuvannja innovacijnoji dijalnosti pidpryjemstv. [Problems of financing innovation activity of enterprises]. *Ekonomika Ukrainy*, № 1(614), 40-49.

7. Khalatur S. (2017) Finding of alternative sources of innovations funding in agriculture. *Tekhnologichnyj audyt ta rezervy vyrobnytva*, № 3/5 (35), 20-25.

8. Dimara E., Skuras D. (2005) Adoption of agricultural innovations as a two-stage partial observability process. *Agricultural economics. The journal of the International Association of Agricultural Economists*. Retrieved from <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1574-0862.2003.tb00137.x>

9. Grigg D. (1982) *The dynamics of agricultural change*. London. 264 p.

10. Khondoker A. (2018) Perception and adoption of a new agricultural technology: Evidence from a developing country. *Technology in Society*. P. 126-135.

11. Senyolo M., Long T., Blok V., Omta O. (2018) How the characteristics of innovations impact their adoption: an exploration of climate-smart agricultural innovations in South Africa. *Journal of Cleaner Production*. P. 3825-3840. Retrieved from: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0959652617311885#!>

12. Sajt Derzhavnoji sluzhby statystyky Ukrainy [The official website of the State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/>

13. World Investment report 2019. Retrieved from https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2019_en.pdf

14. Sajt Ukrajinsjkoji asociaciji investycijnogho biznesu. [The site of the Ukrainian Association of Investment Business]. Retrieved from <http://www.uaib.com.ua/companyandfunds/amc.html>